

Մ Ա Յ Ր Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ի Ք Ո Ւ Մ

ՀԱՄԱՌՈՏ ԼՈՒՐԵՐ ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՑ

ԹՐԻԼԻՍԻԻ ՀԻՄՆԱԴՐՄԱՆ 1500-ԱՄՅԱԿԸ.— Հոկտեմբերի 18-ին լրացավ եղբայրական Վրաստանի գեղեցիկ մայրաքաղաք Թբիլիսիի հիմնադրման 1500-ամյակը:

Այդ նշանակալից օրը վրաց ժողովրդի հետ միասին նշեց նաև հայ ժողովուրդը: Հայ և վրաց ժողովուրդների բարեկամությունը գալիս է դարերի խորից: Թբիլիսի (Թիֆլիս) բազմաթիվ մեր ազգային մշակույթի, գրականության ու արվեստի կարևոր օջախներից մեկն է եղել: Այս քաղաքում է, որ իր քյամանշան է հնչեցրել անմահ Սայաթ-Նովան: Այստեղ են ապրել և ստեղծագործել Սունդուկյանն ու Բաֆ-Ֆին, Թումանյանն ու Բաշինջաղյանը, Նար-Դոսն ու Հակոբ Հակոբյանը և ուրիշներ:

Հայ և վրաց ժողովուրդները ուսուցի միշտ միասին են մարառել, իրենց երկրի ազատագրության համար:

Նշանակալից այդ տարեգարծի առթիվ, ի նշան հայ և վրաց ժողովուրդների դարավոր ու անխախտ բարեկամության, Նրևան քաղաքի գլխավոր պողոտաներից մեկը կոչվել է Թբիլիսիի խնուղի: Այն սկսվում է «Հաղթանակ» զբոսայգու մոտքի մոտի հրապարակից և ձգվում մինչև Ուլենների գործարանը:

ԱԼ. ԵՐԻՎԱՆԶԱԿԻ ԵՆՆԻՑԱՆ 100-ԱՄՅԱԿԸ.— Նոյեմբեր ամսին Մայր Հայրենիքում արժանավոր հանգիստությամբ նշվեց հայ մեծ գրող Ալ. Երվանդադեի (Ալեքսանդր Մովսիսյան) ծննդյան 100-ամյակը:

Բացառիկ մեծ նշանակություն ունի նրա գրական ստեղծագործությունը հայ գրականության համար: Ավելի քան կես դար տեղը նրա ստեղծագործությունը ապրեց հարաճուն վերելք: Երվանդադեն շարունակեց և զարգացրեց հայ կուսիկ գրականության լավագույն ավանդությունները:

Նա «Քառս», «Նամուս», «Պատվի համար», «Զարագի», «Աբախար» և այլ նշանավոր գործերով հարստացրեց մեր գրականությունը:

Հեղինակը այն մեծատաղանդ հայ արվեստագետներից է, որոնք բազմապատկել են հայ հնագաբյան ժողովրդի փառքը, աշխարհին ծանոթացրել փոքր ժողովրդի մեծ մշակույթի գանձերը:

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՍՓՑՈՒՔԱԶԱՑ ԳՐՈՂ ՎԱՀԵ-ՎԱՀՅԱՆԻ ՀԵՏ.— Նոյեմբերի 11-ին Հայաստանի Գրողների տան գահիճում տեղի ունեցավ հանգիստում սփյուռքահայ գրող Վահե-Վահյանի հետ:

Գրողի կյանքի և ստեղծագործության մասին զննուցեց բանասիրական գիտությունների թեկնածու Հր. Գրիգորյանը:

Հայն են Վահե-Վահյանի (Սարգիս Ապտալյան) գրական-հասարակական գործունեության շրջանակները: Նա բանաստեղծ է, արձակագիր, գրաքննադատ, լրագրող, հրապարակախոս և խմբագիր:

Վահե-Վահյանի «Ոսկե կամուրջ» ժողովածուի մասին խոսեցին բանաստեղծներ Վ. Նորինցը, Ս. Կապուտիկյանը և Մ. Մարգարյանը:

Վերջում շնորհակալության խոսք ասաց Վահե-Վահյանը:

Վահե-Վահյանի հետ հանգիստում կազմակերպվեց նաև Խ. Աբովյանի անվան Հայկական Մանկավարժական ինստիտուտում, որտեղ ի հիշատակ երկույնի, բանաստեղծին նվիրվեց մեծ լուսավորիչ Խ. Աբովյանի տունը պատկերող կտավը:

ՆՈՐ ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՑ ԲԺՇԿՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՑԱԼ.— Հայկական ՍՍՈ Առողջապահության մինիստրության նախաձեռնությամբ Հայկական ՍՍՈ Գիտությունների ակադեմիայի հրատարակչությունը լույս է բնծայել պրոֆ. Բ. Հովհաննիսյանի «Պատկերադարձում հայ բժշկության պատմության» աշխատությունը, որը շարադրված է երեք լեզուներով՝ հայերեն, ռուսերեն և ֆրանսերեն:

Աշխատության մեջ մեծ տեղ են տրված հայ բժշկության կուսիկներ Գրիգոր Մագիստրոսին, Մխիթար Հեքացուն և Ամիրզովաթ Ամասիացուն վերաբերող նյութերին:

Հայ բժշկության պատմության անխնայ ուսումնասիրող և խոշորագույն մասնագետ է պրոֆ. Անտոն Հովհաննիսյանը։ Սույն աշխատության լույս ընծայումը խոշոր և շնորհակալ գործ է։ Ծրնք լեզուներով շարադրված այդ աշխատությունը աշխարհին ծանոթացնում է հայագիտության մի հարուստ և կտրելու ճյուղի վառավոր պատմությունը։

«Երեւիւն» Ուղեցույցը.— Հայաստան այցելող բազմաթիվ ճանապարհորդներին, տուրիստներին և այցելուներին մեր արեւավառ մայրաքաղաքը լավագույնս ծանոթացնելու աղնիվ մտահոգությամբ, վերջերս 15 հազար օրինակ տիրաժող լույս է տեսել «Երեւան» ուղեցույցը՝ հայերեն-ռուսերեն, հայերեն-անգլերեն, հայերեն-ֆրանսերեն լեզուներով և բացատրություններով։

Ուղեցույցի մեջ տրված են Երեւանի մշակութային օջախների, հուշարձանների, առանձին պողոտաների, հրապարակների ու շենքերի լուսանկարները։

Ուղեցույցը լայն տեղեկություններ է հաղորդում Երեւան քաղաքի հիմնադրման, զարգացման առանձնահատկությունների, նրա մի շարք ճարտարապետական կառուցումների մասին։ Երեւանը աշխարհի հնագույն քաղաքներից է։ Նա հիմնադրվել է 2 740 տարի առաջ՝ Արին-բերդի շրջակայքում, ուրարտական թագավոր Արգիշտիի՝ Մենուայի որդու կողմից։

Այդ ըրում հայտնաբերվել են մոնումենտալ կառուցվածքների մնացորդներ՝ պալատ, տաճարներ և այլն։ Նաև Արգիշտի Ա-ի սեպագիր արձանագրությունը Երեւանի (Երեւանի) հիմնադրման մասին։

Հին Բնակավայրի.— Սեանի լճի ջրերից ստացված հողերում հնազանդները այս տարի պեղել են ավելի քան 3 000 տարվա հնություն ունեցող մի մեծ բնակատեղի։ Բացվել են ուղիղ, լայն փողոցներ և ուղղանկյուն ու բուլվարներ տների թաղամասեր։ Գիտնականները գտել են լավ պահպանված քարե պատեր ունեցող մի կացարան։ Այնտեղ գտնվել են խոշոր եղջերավոր կենդանիների մշակված եղջյուրներ, զանազան գործիքներ՝ պատրաստված բազալտից և օբսիդիալից և այլն։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՍՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ.— Եգիպտոսից Հայրենիք վերադարձած Եսթե Մերույանը հասավ իր 25 տարվա անխնայ աշխատանքի արդյունքին։ 10 տարի առաջ երբ նա Հայրենիք վերադարձավ իր հետ բերեց «Հայկական ինֆոլուսյն աղագրություն» անավարտ աշխատության ձեռագիրը։ Մայր Հայրենիքում լայն հնարավորություններ ստեղծվեցին Մերույանի համար և նա կարճ ժամանակամիջոցում ավարտեց իր աշխատանքը։

Հայկական ՍՍՌ Լուսավորության մինիստրությունը Ուսուցիչների կատարելագործման ինստիտուտում

բացեց սղագիրների ութամսյա դասընթաց։ Մերույանի սղագրության մեթոդը հիմնադրվել է արդյունք է տվել։ Այդ մեթոդով կարելի է մեկ էջի վրա գրել 1500—1800 բառ։

«ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՂՐԻՄԵՑԻ».— Հայաստանի Գիտությունների ակադեմիայի հրատարակությամբ լույս է տեսել Արտաշես Մարտիրոսյանի «Մառաիթոս Ղրիմեցի» մենագրությունը։

Ղրիմեցու դերը մեծ է հայ ժողովրդի մշակութային պատմության մեջ։ Նա ապրել է Ժե դարում և եղել է տաղասաց-երգիծաբան, գրիչ, մատենագիր և քաղաքական գործիչ։

ԽԱՉԱՏՈՐԻ ԿԵՉԱՌԵՑԻ.— Հայ մատենագրության համար նշանակալի ներդրում է Մ. Ավդալբեկյանի «Խաչատուր Կեչառեցի» մենագրությունը, որը այդ հեղինակի մասին ցարդ հրատարակված առաջին ամբողջական աշխատությունն է։

Գրքում առանձին բաժիններով տրված են Խ. Կեչառեցու կյանքն ու գործունեությունը, բնագրերի համեմատական հրատարակությունը և ծանոթությունները։

Հեղինակը, ելնելով փաստացի տվյալներից, ճշտում է Խաչատուր Կեչառեցու անձնավորությունը, կյանքն ու գործունեությունը, այդ առթիվ կատարելով մինչ այժմ այդ մասին եղած գրականության վերլուծումը, ճշտումն ու դատումը։

Բնագրերը տրված են Հայաստանի Պետական մատենադարանում և արդեն այլուր հրատարակված նյութերի մանրազնին համեմատությամբ, նշելով տարբերակները, այլ ընթերցումները և այն գրությունները, որոնք անհարազատ են բուն Խաչատուր Կեչառեցուն։

ԼՎՈՎԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԷՋՆԻՐԻՑ.— Լվովը Ուկրաինայի խոշոր ու պատմական քաղաքներից է, որ սերտորեն կապված է հայ գաղթականության պատմության հետ։

Մոտ 700 տարվա ճանապարհ անցած այդ քաղաքը ունի 700 փողոց, որոնցից մեկը կոչվում է «Հայկական» (Վիրմենսկա)։ Այստեղ էր կենտրոնացել հայկական գաղութը իր եկեղեցիով և վաճառատներով։ Առաջին եկեղեցին փայտաշեն է եղել և կառուցվել 1183 թվականին, հետագայում, 1363—1370 թվականներին քարաշեն, որն ունեցել է իր գրքերը։

Փաստերը ցույց են տալիս, որ Լվովում եղել է նաև հայկական տպարան։ Դրավոր տեղեկությունները պահվում են պետական արխիվում, եկեղեցին պահպանվում է և հանդիսանում ճարտարապետական յուրահատուկ հուշարձան, խորհրդանիշ ուկրաինական-հայկական բարեկամության։

ԿՈՄՊՈԶԻՏՈՐ ՌՈՄԱՆՈՍ ՄԵԼԻՔՅԱՆ.— Հոկտեմբերի 1-ին լրացավ Ռ. Մելիքյանի ծննդյան 75-ամյակը։ Մամուլը, երաժշտասեր հասարակությունը սիրով նշեցին այդ սիրելի տարեթիվը։

Ռ. Մելիքյանի ստեղծագործության երգային շրջանակը, հատկապես՝ «Զմբուխի»-ն, «Զառ-վառ»-ը ամենատարածված և սիրված մասն է տաղանդավոր կոմպոզիտորի աշխատանքներում, որտեղ հանդես են գալիս տիպիկ, թարմ և ազգային կոլորիտով կերպարներ։ Լիրիկական խոր ասպրումներ, արտահայտության բազմազանություն, անմիջական ու առինքնող զգայականություն, անկեղծություն, հիմնական տարրերն են այդ երգերի։

Ռ. Մելիքյանը գրել է բազմաթիվ երգեր, կազմել է երգային ժողովածուներ և հայ երաժշտական ֆոլկլորի մշակութամբ է զբաղվել։ Հասցրել է երաժշտագետների սերունդներու։ Նա Երևանի Պետական օպերայի հիմնադիրներից մեկն է եղել և առաջին գեղարվեստական ղեկավարը։

Թեև Ռոմանոս Մելիքյանը վախճանվեց իր ուժերի ծաղկման շրջանում, 1935 թվականին, բայց նրա ստեղծագործությունը շարունակում է մնալ թարմ և սիրելի ամեն մի հայի համար։

Ս. Ս.

